

Fragment uit

**Arnhem Mondiaal,
40 jaar samenwerkende vredes- en
ontwikkelingsorganisaties in Arnhem**

Om veertig jaar samenwerkende Arnhemse vredes- en ontwikkelingsorganisaties in 1976 te laten beginnen is enigszins arbitrair. Met evenveel recht zou voor 1974 gekozen kunnen worden, want dat is het jaar waarop wereldwinkel De Rooie Arnhemmer zich afsplitst van Wereldwinkel Kortestraat en een eigen, turbulent leven begint (al is afsplitsing nu niet bepaald een kenmerk te noemen van vruchtbare samenwerking). Toch zal met name De Rooie Arnhemmer een katalyserende rol krijgen waar het de samenwerking tussen plaatselijke vredes- en Derde Wereldgroepen betreft. Maar ook de oprichting van Wereldwinkel Kortestraat (genoemd naar de straat waarin deze winkel op nummer 20 nu al bijna een halve eeuw bestaat) is voortgekomen uit plaatselijke samenwerking tussen vredes- en ontwikkelingsorganisaties. En ook deze organisaties zijn op hun beurt weer voortgekomen uit onderlinge samenwerking die zelfs teruggaat tot de jaren kort na de Tweede Wereldoorlog. Waarmee maar gezegd wil zijn dat bij het onderwerp van deze geschiedschrijving voortdurend sprake is van processen en veel minder van historische omslagpunten.

Een man die zich gedurende zijn gehele werkzame leven (hij was ambtenaar bij de afdeling Bouwtoezicht van de gemeente Arnhem) voor plaatselijke samenwerking op vredes- en ontwikkelingsgebied in heeft gezet, is Wim Onderstal. Naar aanleiding van het 15-jarig jubileum van het Platform Arnhem Mondiaal in 2011 publiceerde de stichting Doca een interview met deze man die wel de nestor van de Arnhemse vredesbeweging wordt genoemd: *'Al voor de oorlog was ik actief in Kerk en Vrede. Tijdens de oorlog was Kerk en Vrede verboden, maar na de oorlog werd de organisatie met enige moeite heropgericht. Ik werd ook weer lid en na enige jaren voorzitter. Het hoofdbestuur verzamelde gevallen van geweldloos verzet in de oorlog en gaf een boekje uit over nieuwe weerbaarheid (Geweldloze Weerbaarheid). Dit boekje werd overal besproken, waardoor velen waaronder ook ik, de noodzaak inzagen tot meer studie en training in geweldloze initiatieven. Hieruit ontstond de Stichting voor Geweldloze Weerbaarheid. Het is een landelijke stichting en ik maak deel uit van het bestuur. Afdelingen kende deze stichting niet, maar per regio werden wel bijeenkomsten gehouden over hoe je verzet tegen militarisme zou moeten organiseren zonder tot geweld te vervallen. Co Schippers, die in veel Arnhemse organisaties actief was, was in de Arnhemse regio de vertegenwoordiger van Geweldloze Weerbaarheid. Na zijn dood in 1987 verviel deze regionale vertegenwoordiging.*

De Novib dateert ook van na de oorlog. Aan de wieg stonden onder anderen dominee J.B.Th. Hugenholtz die als vertegenwoordiger van ANVA (Algemene Nederlandse Vredes Actie) en Kerk en Vrede een vredesconferentie in Noorwegen bezocht en daar gegrepen werd door het Noorse model voor ontwikkelingshulp. Hij schreef een boekje 'Volken helpen Volken' en pleitte voor een Nederlandse beweging voor hulp aan arme landen. Zo ook pater S. Jelsma, die in zijn Pleinpreken eveneens aandrong op actie ten aanzien van het politieke probleem van de arme landen. Samen met de journalist Johan Winkler (Vrij Nederland en actief in de vakbeweging) werd de oprichting van een stichting in 1956 een feit. Op voorstel van Hugenholtz kreeg deze stichting de naam 'Nederlandse Organisatie Voor Internationale Bijstand' (NOVIB). Van het bestuur van de nieuwe stichting maakte ook de toenmalige commissaris van de koningin voor Gelderland, jhr. C.G.C. Quarles van Ufford deel uit. Hij riep in juli 1957 alle burgemeesters van Gelderland bijeen om hen over de oprichting van de Novib te informeren en om bij hen aan te dringen op het opzetten van plaatselijke Novib-comités.

Een maand later werd ik als secretaris van de Oecumenische Raad van Kerken van Arnhem door burgemeester Matser benaderd of ik een Arnhems Novib-comité wilde opzetten. Samen met de kabinetschef van de gemeente heb ik dat toen gedaan. De Arnhemse Novib-groep dateert dus van 1957. Enige jaren later is deze Novib-groep gefuseerd met de plaatselijke Unesco-groep.

De door het IKV (Interkerkelijk Vredesberaad) in Nederland geïnitieerde Vredesweek werd de eerste jaren in Arnhem georganiseerd door de plaatselijke afdelingen van Kerk en Vrede en Pax Christi. In

1968 werd op voorstel van Kerk en Vrede en de Hervormde Kerk (dominee Knijff) door de Raad van Kerken Arnhem het Arnhemse IKV opgericht als commissie van deze Raad. Deze IKV-afdeling organiseerde samen met Novib/Unesco-Arnhem en allerlei vredes- en Derde Wereldgroepen een manifestatie in de Eusebiuskerk waar ook producten uit de Derde Wereld werden gepresenteerd als rietsuiker, sieraden en beelden. Deze artikelen waren voor een groot deel afkomstig van een Novib-winkel in Den Haag. Tijdens deze Vredesweek ontstond het idee om in Arnhem een permanente winkel op te zetten waar Derde Wereldproducten konden worden verkocht in combinatie met voorlichtings- en actiemateriaal van de overige groepen. We dachten eerst aan een Vredeswinkel zoals die vóór de oorlog al bestonden. Maar elders in het land bestonden al Derde Wereld Winkels en we besloten toen om dezelfde formule te hanteren, waarbij we in de naamgeving de voorkeur gaven aan 'Wereldwinkel'. Bij het 25-jarig bestaan van de Verenigde Naties in 1970 boden we het stadsbestuur een vlag aan van de VN met een brief waarin we onder andere om een winkelruimte vroegen. Zo kregen we het pand in de Kortestraat in bruikleen.'

**'Arnhem Mondiaal, 40 jaar samenwerkende vredes- en ontwikkelingsorganisaties in Arnhem'
verschijnt als digitaal boek in 2017**